

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU7

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 till handlingarna. I skrivelsen redogör den tidigare regeringen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som FN:s generalförsamling antog i september 2015. Skrivelsen lämnas i enlighet med ett tillkännagivande om att regeringen ska lämna en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 i en skrivelse till riksdagen vartannat år.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (V, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Tolv yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Sveriges genomförande av Agenda 2030	5
Reservation	22
Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Skrivelsen	24
Följdmotionerna	24
<i>Bilaga 2</i>	
Utrikesutskottets yttrande 2022/23:UU1y	26
<i>Bilaga 3</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2022/23:MJU1y	39
<i>Bilaga 4</i>	
Näringsutskottets yttrande 2022/23:NU1y	45

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 1–8 och

2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1–4 och

lägger skrivelse 2021/22:247 till handlingarna.

Reservation (V, MP)

Stockholm den 17 november 2022

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Gunilla Carlsson (S), Dennis Dioukarev (SD), Björn Wiechel (S), Jan Ericson (M), Ingela Nylund Watz (S), Charlotte Quensel (SD), Adnan Dibrani (S), Ida Drougge (M), Ali Esbati (V), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), David Perez (SD), Janine Alm Ericson (MP) och Carl B Hamilton (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2021/22:257 Sveriges genomförande av Agenda 2030. I skrivelsen redogörs för regeringens arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som FN:s generalförsamling antog i september 2015. Regeringen gör även en bedömning av måluppfyllelsen av agendans delmål. Skrivelsen ger också en översikt över regeringens arbete med samstämmighet mellan politikområden.

Två motioner har kommit in med anledning av skrivelsen. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Samtliga utskott har fått tillfälle att yttra sig över skrivelsen, och miljö- och jordbruksutskottet, näringsutskottet och utrikesutskottet har valt att göra det. Yttrandena finns i bilaga 2–4.

Bakgrund

I december 2020 antog riksdagen ett mål för Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21: FiU28, rskr. 2020/21:154). I propositionen framhålls att de riksdagsbundna målen inom respektive utgiftsområde i hög utsträckning motsvarar delmålen i Agenda 2030. De riksdagsbundna målen i respektive utgiftsområde är därför viktiga i uppföljningsarbetet och bidrar till att förtydliga agendans mål och delmål i det svenska genomförandet. Den redovisningen kvarstår men blir med nödvändighet uppdelad. I propositionen föreslogs därför att regeringen en gång per mandatperiod ska lämna en samlad och fördjupad redovisning till riksdagen i form av en bilaga till budgetpropositionen. Bilagan ska enligt förslaget innehålla en nulägesanalys, en analys av samstämmighet och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030 inklusive den förflyttning som Sverige har gjort mot målet.

Riksdagen ställde sig bakom regeringens förslag i propositionen men lämnade ett tillkännagivande om att regeringen ska lämna en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Skrivelsen som nu lämnas är den första i ordningen.

Regeringens politik för genomförandet av Agenda 2030 är ett av de områden som omfattas av utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning i statens budget. Regeringens bedömning av måluppfyllelsen liksom politikens inriktning väntas även fortsättningsvis redogöras för inom utgiftsområdet.

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 till handlingarna. I skrivelsen redogör den tidigare regeringen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling 2015. Utskottet ser inte skäl till att i sammanhanget rikta några tillkännagivanden till regeringen. Samtliga yrkanden i följdmotionerna avslås.

Jämför reservationen (V, MP).

Skrivelsen

Redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030

I enlighet med det mål som antogs av riksdagen i december 2020 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154) ska Sverige genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

I skrivelsen konstateras att målet vägleder regeringens arbete med att genomföra Agenda 2030 och att agendan ska integreras i ordinarie processer. Genom att integrera och använda agendan som ett verktyg i de ordinarie processerna för hur politiken utformas, genomförs och följs upp kan regeringen föra en mer samstämmig politik. I en bilaga till skrivelsen redogörs för de 17 globala målen för hållbar utveckling, inklusive de 169 delmålen.

Statistiska centralbyrån (SCB) har sedan 2017 haft regeringens uppdrag att samordna utveckling, produktion och tillgängliggörande av statistik för att följa upp Sveriges genomförande av Agenda 2030. SCB lämnade under perioden 2017–2021 fyra statistiska lägesbilder av genomförandet till regeringen. Enligt regeringen visar rapporterna från SCB sammantaget att Sverige har ett gott utgångsläge och godare förutsättningar att nå de globala målen än många andra länder. Dock kvarstår flera utmaningar, som i skrivelsen sammanfattas i följande tre övergripande punkter:

- Den ekonomiska och sociala ojämlikheten minskar inte.
- Flera nationella miljömål uppnås inte.
- Våld och kränkningar minskar inte och mobbning ökar bland unga.

I mars 2022 publicerade SCB även en lägesbild som bl.a. fokuserade på covid-19-pandemins effekter på olika samhällsområden. I skrivelsen redogörs för några av slutsatserna i rapporten.

I februari 2020 utsåg regeringen Gabriel Wikström till nationell samordnare för Agenda 2030. I samordnarens uppdrag ingår att stärka, främja och fördjupa olika samhällsaktörers arbete med Agenda 2030 (dir. 2020:17). Ett särskilt fokus ligger på barn och ungas perspektiv och delaktighet samt på de som befinner sig i en särskilt utsatt situation. Uppdraget ska slutredovisas senast i mars 2024. I den delredovisning av uppdraget som samordnaren lämnade i mars 2022 konstaterar han att Sverige på många sätt ligger i framkant och har stora möjligheter att åstadkomma goda resultat på flera områden som är av betydelse för miljön, ekonomin och de sociala frågorna. Samtidigt kan just denna situation riskera att skymma sikten för den sammanhållna och större transformation av samhället som en verklig omställning till hållbar utveckling kräver. Samordnaren lämnar rekommendationer inom följande tre områden:

- en tydligare styrning av det nationella arbetet, vilket bl.a. inkluderar en reformering av regeringens arbetssätt, en ny handlingsplan för Agenda 2030 och tillsättande av en medborgardialog
- en anpassning av de ekonomiska ramverken, vilket innefattar en bredare översyn av det finanspolitiska ramverket och en översyn av skattesystemet
- en säkrad långsiktig finansiering av data för hållbar utveckling och av SCB:s arbete med att samordna den statistiska uppföljningen av Agenda 2030.

Regeringen konstaterar i skrivelsen att det redan finns ett pågående arbete med flera av de rekommendationer och förslag som den nationella samordnaren för Agenda 2030 lämnat. När det gäller förstärkt styrning framhåller regeringen att arbetet leds av stödfunktionen för den nationella samordningen på Miljödepartementet. Stödfunktionen syftar till att stärka och tydliggöra att Agenda 2030 integreras i ordinarie processer. Vidare har de statliga myndigheterna, exempelvis länsstyrelserna, en viktig roll i genomförandet av Agenda 2030. Ett flertal myndigheter arbetar aktivt med agendan både nationellt och internationellt. Exempelvis hade 86 myndigheter i oktober 2021 skrivit under den avsiktsförklaring som ligger till grund för GD-forum, en plattform för samverkan mellan myndigheter för att genomföra Agenda 2030 i statsförvaltningen. Vidare framhåller regeringen att den arbetar kontinuerligt för att stärka genomförandet av Agenda 2030 på EU-nivå samt regional och lokal nivå.

Regeringen lyfter i skrivelsen fram arbetet med hållbar utveckling inom de statligt ägda bolagen. Regeringen anför att det i ägarpolicyen för bolagen har fastslagits att internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling ska vara vägledande för de statligt ägda bolagens arbete med hållbart företagande. Bolagen ska analysera de globala målen och identifiera de mål som respektive bolag genom sin verksamhet påverkar och bidrar till. Regeringen ser hållbart företagande som en viktig affärsstrategisk

fråga och det är ett av de områden som regeringen har identifierat som av särskilt stor vikt för de statligt ägda bolagen. I skrivelsen tar regeringen upp exempel på hur bolagen arbetar med Agenda 2030.

I skrivelsen redogör regeringen även för Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 och Addis Abeba-handlingsplanen om utvecklingsfinansiering som medel för genomförande. Sverige bidrar bl.a. genom det internationella biståndet som tar sin utgångspunkt i rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Det ligger enligt regeringen väl i linje med agendans grundläggande princip om att inte lämna någon utanför. Vidare framhålls att regeringen har lanserat och varit drivande i flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidrar till det globala genomförandet av Agenda 2030, däribland värdskapet för FN-mötet Stockholm + 50 i juni 2022. Regeringen anför vidare att Sverige sedan 2014 driver en feministisk utrikespolitik, vilket har bidragit till att en sådan utrikespolitik nu är ny standard i flera länder. Regeringen lanserade 2019 en demokratisatsning för att främja, förankra och försvara mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Satsningen har de senaste åren genomsyrat den samlade utrikespolitiken och bidrar enligt regeringen till genomförandet av Agenda 2030. Sverige har därtill initierat och i samarbete med Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Internationella arbetsorganisationen (ILO) utvecklat Global Deal, ett globalt partnerskap för anständiga arbetsvillkor och inkluderande tillväxt. Regeringen konstaterar därtill att Sverige som en av de största givarna till FN-systemet, inte minst i obundet kärnstöd, bidrar till grunden i Agenda 2030-arbetet och till FN-organisationernas verksamhet för att uppnå de globala målen. Även de internationella finansiella institutionerna är centrala i genomförandet av Agenda 2030 och Sverige arbetar för att verksamheten ska ligga i linje med agendan. Sverige är enligt regeringen även en pådrivande aktör inom global nedrustning och icke-spridning av kärnvapen. Arbetet bedrivs bl.a. inom ramen för icke-spridningsfördraget (Non-Proliferation Treaty).

Regeringen redogör i skrivelsen även för Sveriges bidrag under globala kriser. Regeringen bedömer att Rysslands invasion av Ukraina tillsammans med covid-19-pandemin och förlängda och eskalerande väpnade konflikter har försvårat genomförandet av Agenda 2030. Samtidigt som regeringens långsiktiga utrikes- och utvecklingspolitik har fortgått har Sverige växlat upp sitt utvecklings-samarbete och humanitära stöd för att svara på konsekvenser av globala kriser.

Samstämmig politik för hållbar utveckling

Regeringen konstaterar i skrivelsen att stärkt samstämmighet förutsätter ett samspel dels mellan olika utgiftsområden, dels mellan åtgärder och initiativ på lokal, regional, nationell och internationell nivå. För regeringen innebär det t.ex. att varje statsråd är ansvarig för genomförandet av agendan inom sitt ansvarsområde. För att underlätta det delade ansvaret finns det bl.a. en

statssekreterargrupp som träffas regelbundet för att stämma av och koordinera arbetet mellan de olika departementen. För att underlätta det delade ansvaret finns bl.a. en statssekreterargrupp som träffas regelbundet för att stämma av och koordinera arbetet mellan de olika departementen. Vidare deltar Sverige aktivt i expertgrupper för samstämmighet inom både EU och OECD.

Regeringen anför att agendans helhetsperspektiv innebär att sambanden mellan olika utgiftsområden behöver identifieras. I Sveriges första frivilliga redovisning till FN 2017 konstaterades att Sverige gjort fortsatta framsteg mot en mer samstämmig politik för hållbar utveckling, men att det fortfarande fanns utmaningar, särskilt i fråga om analysverktyg och tydliga metoder för att synliggöra och hantera synergier och målkonflikter inom olika politikområden. Inför Sveriges andra redovisning till FN 2021 genomfördes ett arbete tillsammans med Stockholms internationella miljöinstitut (Stockholm Environment Institute, SEI) för att kartlägga synergier och målkonflikter på nationell nivå. Ett liknande analysarbete genomförs av den nationella samordnaren för Agenda 2030 tillsammans med SEI och Linköpings universitet genom en pilotstudie i sex kommuner. I skrivelsen anföras att arbetet kommer att utvärderas under 2022.

Regeringen bedömer att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet behöver utvecklas vidare.

I skrivelsen redogör regeringen för exempel på arbete med en mer samstämmig politik för hållbar utveckling inom fem olika områden: tryggad livsmedelsförsörjning, inhemsk resursmobilisering genom skatt, hållbar konsumtion och produktion, hållbart företagande samt säkerhet och utveckling.

Redovisning av de globala målen för hållbar utveckling

I skrivelsen gör regeringen för första gången en bedömning av måluppfyllelsen av agendans delmål. Regeringen framhåller att Sveriges måluppfyllelse från 2015 när agendan antogs bör ses i relation såväl till svenska nationella mål som till de målsättningar som man kommit överens om globalt. För vissa mål finns det inte någon uttalad nationell målnivå. I vissa fall uttrycks målen i termer av ”halvera” eller ”avsevärt öka”. Regeringen anför även att SCB i sin lägesrapport från 2019 konstaterade att om ett land t.ex. ligger långt över ett globalt medelvärde kan det vara svårt att uppfylla målet. Bedömningarna som görs i skrivelsen ska enligt regeringen snarast ses som en bedömning av en riktning eller trend mot måluppfyllelsen. Vidare har bedömningarna ibland gjorts på grundval av tidsserier som går längre tillbaka än 2015 och därför på ett bättre sätt visar trender.

I vissa fall saknas data för den statistiska uppföljningen. Det kan enligt regeringen delvis bero på att delmålet inte följs upp på nationell nivå eftersom målet inte bedöms vara relevant i en nationell kontext. Det kan också bero på att det finns behov av att utveckla indikatorsystemet för dessa delmål. Flera av delmålen är uppnådda i Sverige, men det finns fortfarande mer att göra i fråga

om det globala genomförandet. Vissa delmål är metoder för att nå målen och regeringen gör därför ingen bedömning av dem.

I de fall där regeringen bedömer att ytterligare åtgärder behövs för att uppnå delmålen är detta inte nödvändigtvis kopplat enbart till insatser från regeringen. Agenda 2030 betonar nödvändigheten av alla samhällsaktörers delaktighet och att genomförandet är ett gemensamt ansvar både på samhällsnivå och på individnivå. Agenda 2030 tydliggör även att det är varje lands regering som har det huvudsakliga ansvaret för uppföljningen och utvärderingen av agendan, men för att nå målen krävs insatser och åtgärder från alla relevanta aktörer. För regeringen är det viktigt att verka för ett ändamålsenligt och effektivt genomförande av Agenda 2030. Eventuella utgifter som uppstår ska finansieras ansvarsfullt och enligt existerande budgeterings- och finansieringsprinciper.

För varje mål går regeringen i skrivelsen igenom ett antal områden som bedöms vara prioriterade för målets uppfyllnad i sin helhet. Urvalet ska enligt regeringen inte ses som heltäckande utan som exempel för att visa den bredd av områden som har koppling till målets genomförande.

Nedan redogörs för en sammanfattning av regeringens redovisning i skrivelsen.

Mål 1 Ingen fattigdom

Regeringen konstaterar att Sverige har ett nationellt socialt grundskydd för alla. Utmaningen för Sverige är att den ekonomiska ojämlikheten mellan olika grupper och individer i samhället inte minskar och att resurssvaga personer är mer utsatta än andra. Regeringen bedömer att den befintliga grundtryggheten behöver fortsätta att stärkas och utvecklas för att utjämna ojämlikhet och minska fattigdom.

Mål 2 Ingen hunger

Regeringen framhåller att ojämlikheten inom hälsoområdet fortsätter att öka. Övervikt, framför allt fetma, är ett tilltagande folkhälsoproblem som bl.a. är kopplat till ohälsosamma matvanor. Svensk livsmedelsproduktion kännetecknas av hög kvalitet och säkerhet och av en hög standard inom miljö- och klimatområdet. Regeringen konstaterar att andelen ekologiskt odlad åkermark i slättbygd ökar men att bevarandet av den biologiska mångfalden har en negativ utveckling. Internationellt är Sverige en aktiv part i arbetet med tryggad livsmedelsförsörjning, bl.a. genom FN:s jordbruks- och livsmedelsorganisation (FAO).

Mål 3 God hälsa och välbefinnande

Enligt regeringen är folkhälsan i Sverige god i en internationell jämförelse, men arbetet behöver fortsätta för att den positiva utvecklingen ska omfatta alla. Hälsoläget, inte minst ojämlikhet i hälsa, speglar den bredare samhällsutvecklingen. Regeringen bedömer att insatser behöver riktas mot att skapa mer likvärdiga livsvillkor och förutsättningar för friska liv under hela livscykeln och för alla människor genom såväl samhällsinsatser som åtgärder

inom hälso- och sjukvården. Regeringen konstaterar att Sverige har ett långsiktigt globalt engagemang för en god och jämlik hälsa även i andra länder och globalt.

Mål 4 God utbildning för alla

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att utbildningsnivån i Sverige är hög och det svenska utbildningssystemet ger tillgång till avgiftsfri utbildning genom hela livet oavsett var i landet man bor och oberoende av socio-ekonomiska förutsättningar. Tillgången till högre utbildning är god i hela landet, liksom examinerades möjligheter att träda in på arbetsmarknaden.

Mål 5 Jämställdhet

Regeringen konstaterar att Sverige uppfyller flera globalt fastslagna kriterier för jämställdhet och har ett rättsligt ramverk som främjar jämställdhet. Enligt regeringen bidrar Sverige genom den feministiska utrikespolitiken till det globala genomförandet av flera av delmålen. Samtidigt har Sverige utmaningar bl.a. när det gäller mäns våld mot kvinnor samt ekonomisk jämställdhet.

Mål 6 Rent vatten och sanitet för alla

Enligt regeringen har nästintill hela Sveriges befolkning god tillgång till säkert dricksvatten och goda sanitära förhållanden. Områden med brister finns, bl.a. när det gäller enskilda brunnar och avlopp, långsiktigt säkerställande av dricksvattenresurser och skydd av vattenrelaterade ekosystem. Sverige har också gjort satsningar för att främja kunskap och investeringar i avancerad rening av läkemedelsrester och andra svårnedbrytbara föroreningar samt de mest förorenade sedimenten. Regeringen konstaterar att Sverige på flera sätt bidrar till det globala arbetet för målet.

Mål 7 Hållbar energi för alla

Regeringen konstaterar att hela Sveriges befolkning har tillgång till elektricitet. Vidare fortsätter andelen förnybar energi att växa och energi-effektiviteten att förbättras. Dock behövs det ytterligare åtgärder för att nå målen, särskilt i ett globalt perspektiv. Regeringen framhåller att den i ljuset av Rysslands invasion av Ukraina ytterligare har understrukt behovet av en påskyndad energiomställning och utfasning av fossila bränslen för att minska importen av fossila bränslen från Ryssland och minska utsläppen av växthus-gaser.

Mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

Regeringen konstaterar i skrivelsen att Sveriges tillväxt har återhämtat sig efter covid-19-pandemin. Det nationella sysselsättningsmålet om över 80 procents sysselsättningsgrad har nåtts och andelen unga som varken arbetar eller studerar har minskat. Satsningar görs för ett mer hållbart arbetsliv och en väl fungerande arbetsmarknad. En av regeringens tre prioriterade frågor är att

Sverige ska vända på varje sten för att bryta segregation och brottslighet, framhålls det i skrivelsen.

Mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

Regeringen framhåller att betydande insatser har gjorts för att säkerställa en motståndskraftig infrastruktur och en inkluderande och hållbar industrialisering samt för att främja innovation. Flera positiva förändringar kan enligt regeringen noteras. Åtgärder har vidtagits för att skynda på en omfattande nyindustrialisering i bl.a. Norrbotten och Västerbotten kopplad till fossilfri produktion och elektrifiering. Regeringen konstaterar att för att ytterligare stärka och skynda på transportsektorns och näringslivets klimatomställning och för att Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland behöver fler åtgärder vidtas. Regeringen framhåller vidare att Sverige är en ledande aktör för globalt innovationsfrämjande och lyfter även fram att Sverige sedan 2021 är värmland för Unicefs (FN:s barnfonds) innovationskontor.

Mål 10 Minskad ojämlikhet

Ojämlikheten mellan individer och grupper liksom mellan länder minskar enligt regeringen inte. Tvärtom ökar den på många områden. Uppföljningen visar att de flesta delmålen inom området ännu inte är uppfyllda. Den pekar enligt regeringen på att den centrala principen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför fortfarande är viktig för det svenska genomförandet av agendan.

Mål 11 Hållbara städer och samhällen

Regeringen bedömer att tillgången till kollektivtrafik, offentliga platser och grönområden är god i Sverige. Mycket få människor drabbas av naturkatastrofer. Däremot finns det enligt regeringen fortsatta problem med bostadsbrist, trångboddhet och otrygghet i många städer och tätorter.

Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion

Enligt regeringen går utvecklingen åt rätt håll för vissa av delmålen på området. Exempelvis minskar utsläppen av växthusgaser från konsumtion och matavfallet från livsmedelsindustrin och hushållen. Men vi konsumerar fortfarande långt över vad planeten klarar av framhåller regeringen. Materialkonsumtionen ökade fram till 2019 för att sedan minska något. Mängden genererat farligt avfall visar ingen minskande trend och andelen slutbehandlat avfall som materialåtervinns är enligt regeringen oförändrad.

Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna

Regeringen konstaterar att Sveriges utsläpp av växthusgaser har minskat över tid, sett ur både ett produktionsbaserat och ett territoriellt perspektiv. Under 2020 minskade de territoriella utsläppen av växthusgaser med 8,9 procent jämfört med 2019, vilket till stor del beror på händelser som kan kopplas till covid-19-pandemin. Regeringen hänvisar till att Naturvårdsverket bedömer att de nationella klimatmålen till 2030 kan nås och att målet till 2040 är nära att

nås. Målet till 2045 nås däremot inte med nuvarande styrmedel. Effekter av klimatförändringarna kan ses redan nu, och utsläppen av växthusgaser behöver minska kraftigt både nationellt och globalt. I skrivelsen framhåller regeringen att en av dess huvudprioriteringar är att driva på klimatomställningen och skapa jobb i hela landet.

Mål 14 Hav och marina resurser

Sverige bedriver arbete både nationellt och globalt för att minska föroreningar i haven och skapa goda regelverk för att skydda den marina miljön. Enlig regeringen uppfyller Sverige med god marginal delmålet om skydd av särskilt värdefulla marina miljöer. Trots minskade utsläpp av näringsämnen konstaterar regeringen att övergödning är ett problem som består. Ytterligare åtgärder behövs även för att nå ett hållbart nyttjande av fisk- och skaldjursbestånden. Enligt regeringen saknas data för uppföljning av flera av delmålen.

Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Regeringen konstaterar att Sveriges landyta till 69 procent består av skogsmark. Arealen certifierad skogsmark ökar och stora arealer land och inlandsvatten är nu formellt skyddade. Regeringen bedömer att det trots stora insatser finns många utmaningar för att nå målet, bl.a. den fortsatta förlusten av biologisk mångfald.

Mål 16 Fredliga och inkluderande samhällen

Sverige är enligt regeringen framstående inom det internationella arbetet för konfliktförebyggande och hållbar fred samt för stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Sverige rankas högt vad gäller politiskt deltagande och låg korrupktion. Dock bedömer regeringen att ytterligare åtgärder behövs för att minska våldsnivåerna och sexualbrotten i Sverige.

Mål 17 Genomförande och globalt partnerskap

Regeringen framhåller att Sverige är en mycket aktiv förespråkare för betydelsen av globalt partnerskap och multilateralt samarbete i genomförandet av Agenda 2030. Detta återspeglas enligt regeringen i höga biståndspolitiska ambitioner med 1 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) till bistånd, ett omfattande stöd till FN-systemet och utvecklingsbankerna, en feministisk utrikes- och handelspolitik samt insatser för att öka samspelet mellan utvecklingsarbetet och näringslivet. Stöd till globala och regionala aktörer inom forskning, liksom kapacitetsstärkande insatser och partnerskap mellan svenska lärosäten och universitet och högskolor i de minst utvecklade länderna, är centralt i Sveriges stöd till forskning inom utvecklingsarbetet. Regeringen bedömer att indikatorer och data behöver utvecklas och samlas in för några av delmålen. Enligt regeringen beror avsaknaden på att dessa delmål kopplar till svåråtkombara internationella områden där data saknas i nuläget.

Civilsamhällets bidrag till genomförandet av Agenda 2030

I skrivelsen lyfter regeringen fram civilsamhällets bidrag till genomförandet av Agenda 2030. Regeringen konstaterar att ett livfullt, självständigt och öppet civilsamhälle är en förutsättning för en omställning till ett hållbart samhälle. Regeringen arbetar därför aktivt för att tillvarata civilsamhällets bidrag till genomförandet av Agenda 2030. Regeringen har genomfört en samrådsserie om det nationella genomförandet av Agenda 2030 i samverkan med civilsamhället. I skrivelsen redogör regeringen för de bidrag till och synpunkter på Sveriges genomförande som framkom under samrådsserien. Inför framtagandet av skrivelsen anordnade Utrikesdepartementet ett dialogmöte med Concord Sverige och ett antal av deras medlemsorganisationer där goda exempel och fortsatta utmaningar lyftes fram. De övergripande synpunkter som lämnades på Sveriges internationella arbete genomsyrar enligt regeringen de delar av skrivelsen där det internationella perspektivet lyfts fram.

Regeringen avser att även fortsättningsvis kontinuerligt bjuda in civilsamhället till dialog om hur det nationella bidraget till genomförandet av agendan kan stärkas, liksom hur Sveriges bidrag till det globala genomförandet kan stärkas.

Slutsatser

Regeringen konstaterar i skrivelsen att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. För 35 av de redovisade delmålen gör regeringen bedömningen att de uppnåtts helt eller att de har uppnåtts på det nationella planet. För 8 av delmålen gör regeringen bedömningen att de kommer att nås med redan beslutad politik och för ytterligare 1 mål att det delvis kommer att nås. För 60 av delmålen görs bedömningen att ytterligare åtgärder behövs. För 21 av delmålen saknas data för att göra en bedömning. Enligt regeringen aktualiserar detta behovet av att fortsätta utveckla och tillgängliggöra statistik för uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Regeringen konstaterar att det är åtta år kvar till dess att Agenda 2030 ska vara genomförd. Regeringen anser att Sverige trots den goda måluppfyllelsen fortfarande har utmaningar när det gäller agendans genomförande. Regeringen kommer därför att intensiviera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling både nationellt och i det globala samarbetet.

Regeringen konstaterar vidare i skrivelsen att Agenda 2030 utgör färdplanen framåt för att hantera komplexa samhällsutmaningar och vända negativa trender, även om man med oro betraktar de senaste årens globala motgångar i genomförandet av agendan. Det gäller effekterna av covid-19-pandemin, invasionen av Ukraina, klimatkrisen, segregation, krig och konflikter. Regeringen framhåller att de utmaningar som världen står inför kräver en bred sektorsöverskridande samverkan från och mellan relevanta

samhällsaktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Regeringen anför att den kommer att fortsätta verka för en jämställd, rättvis och hållbar utveckling och för att säkerställa samstämmighet.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) anser motionärerna att regeringen i nästa resultatskrivelse bör bedöma målpuff-fyllelsen i samtliga delmål, även där data och statistik är bristfälliga eller saknas (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att regeringen i nästa resultatskrivelse tydligare behöver redovisa det inrikespolitiska arbetet med att uppnå delmålet om att avsevärt minska alla former av våld och dödligt våld i förhållande till rätts- och kriminalpolitiken (yrkande 2). Motionärerna anser att regeringen och regeringens samordnare i genomförandet av Agenda 2030 ska respektera bruttonationalprodukt (BNP) som en etablerad och vederhäftig definition av ekonomisk tillväxt och ekonomisk hållbarhet (yrkande 3). Vidare ifrågasätter motionärerna att kärnstöd per definition bidrar till FN-organisationernas arbete med Agenda 2030 eftersom stödet enligt motionärerna saknar tydlig målstyrning från regeringens sida. Motionärerna anser att delar av resurserna i arbetet med att genomföra Agenda 2030 i stället bl.a. bör prioriteras till bidrag i samband med humanitära katastrofer och kriser (yrkande 4).

I kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) anser motionärerna att länsstyrelserna bör ges en tydligare roll i arbetet med Agenda 2030 (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag på hur samarbetet med kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas (yrkande 2). Motionärerna anser därtill att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige (yrkande 3). Det är enligt motionärerna viktigt att en aktiv biståndspolitik kombineras med exempelvis skuldavskrivningar och åtgärder mot skatte- och kapitalflykt. Motionärerna anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i fråga om skuldhantering och om behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt (yrkande 4). Motionärerna anser vidare att regeringen bör föreslå lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence, ett verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna (yrkande 5). Även företagens miljö- och klimatansvar bör enligt motionärerna tydliggöras. De anser att regeringen bör utreda möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence för företags agerande utomlands (yrkande 6). Enligt motionärerna är det uppenbart att svensk utvecklingspolitik inte är samstämmig och att de stora målkonflikterna kvarstår. Även i svensk inrikespolitik finns stora målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030. Motionärerna efterfrågar förslag på politisk styrning framåt i form av en handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 med de

mest prioriterade åtgärderna (yrkande 7). Motionärerna anser även att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att man ska kunna förhindra dem (yrkande 8).

Yttranden från andra utskott

Utrikesutskottet

Utrikesutskottet lämnar i sitt yttrande 2022/23:UU1y synpunkter på Sveriges arbete för att uppnå Agenda 2030-målen globalt, på det arbete som bedrivs för samstämmig politik för hållbar utveckling och på regeringens uppföljning och redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Utskottet lämnar också synpunkter på följdmotionerna inom ramen för sitt beredningsområde.

Utrikesutskottet konstaterar att många framsteg gjorts både inom Sverige och på den globala nivån för genomförandet av Agenda 2030. Samtidigt har händelseutvecklingen de senaste åren med bl.a. den globala covid-19-pandemin, krig och konflikter lett till bakslag i genomförandet. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina är därtill förödande för genomförandet av Agenda 2030.

Utrikesutskottet upprepar i sammanhanget sin uppfattning att jämställdhet är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i alla dess delar. Utskottet har tidigare även välkomnat att regeringens ambitioner när det gäller jämställdhet sträcker sig utöver de som slås fast i Agenda 2030. Utskottet noterar vidare den demokratisering som regeringen lanserade 2019 för att främja, förankra och försvara mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Demokratiseringen har de senaste åren genomsyrat den samlade utrikespolitiken och bidragit till genomförandet av Agenda 2030, inte minst arbetet med att inte lämna någon utanför.

I fråga om Sveriges kärnstöd till FN-systemet förutsätter utrikesutskottet att den nytillträdda regeringen återkommer till detta och andra centrala frågor i utformningen av Sveriges internationella utvecklingssamarbete och humanitära bistånd. Utrikesutskottet får därmed också anledning att återkomma till dessa frågor. Utifrån statsministerns regeringsförklaring den 18 oktober konstaterar utrikesutskottet bl.a. att svensk biståndspolitik även i fortsättningen ska vara generös, att biståndsramen sätts för tre år men frikopplas från BNI och att kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället.

När det gäller skuldavskrivning har utrikesutskottet tidigare anfört att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuldållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldtyngda länderna. Utskottet noterar att Agenda 2030 inrymmer delmål med ambitionen att utvecklingsländerna ska få hjälp att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning. Utskottet noterar också att det framgår av skrivelsen att data saknas i relation till delmålet. Utskottet har tidigare

konstaterat att kapital- och skatteflykt är en viktig del av arbetet med hållbart företagande och för genomförandet av Agenda 2030. Liksom tidigare förutsätter utskottet att multinationella företag betalar den skatt de enligt lag är skyldiga att betala och i övrigt följer OECD:s riktlinjer på området.

Det är utrikesutskottets uppfattning att företag är centrala aktörer i genomförandet av Agenda 2030 och uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet noterar bl.a. att regeringen 2015 antog en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter, under 2019 antog en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande och bedriver ett aktivt arbete inom EU med tillbörlig aktsamhet (due diligence) för företag i fråga om hållbarhet, där det för närvarande pågår ett lagstiftningsarbete.

Utrikesutskottet ser att regeringens redovisning i fråga om en samstämmig politik för hållbar utveckling till viss del innehåller potentiella mål- och intressekonflikter. Utskottet vill på nytt understryka betydelsen av att identifiera, synliggöra och hantera eventuella motstridiga mål och intressen mellan olika politikområden och konstaterar att det är centralt för uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet konstaterar att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet med en samstämmig politik för hållbar utveckling behöver utvecklas vidare. På ett mer övergripande plan anser utskottet att det har funnits svagheter med den tidigare regeringens styrning och parlamentariska förankring av arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Utrikesutskottet finner att redovisningen i regeringens skrivelse får anses innehålla en integrerad resultatredovisning gentemot målet för Sveriges politik för global utveckling (PGU). Utskottet vill fortsatt understryka, liksom det gjorde vid behandlingen av propositionen om Sveriges genomförande av Agenda 2030, vikten av att regeringens redovisning möjliggör en adekvat uppföljning av Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 utifrån beslutade riksdagsbundna mål.

Utrikesutskottet anser att det behövs en bred sektorsöverskridande samverkan från och mellan relevanta samhällsaktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå för att möta de globala utmaningar som världen står inför. Sverige bör enligt utskottet vara ett föregångsland och en pådrivande kraft inom EU för det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Utrikesutskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 3–6. Utrikesutskottet anser även att motion 2021/22:4769 (M) yrkande 4 bör avstyrkas eftersom yrkandet delvis har besvarats i och med vad utskottet anfört. Det finns enligt utskottet därför inte anledning att rikta något tillkännagivande till regeringen med anledning av yrkandet.

Miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet framhåller sitt yttrande 2022/23:MJU1y bl.a. att arbetet med att nå de globala målen i Agenda 2030 är mycket angeläget. Det

kommer enligt utskottets mening att krävas kraftfulla multilaterala åtgärder och en omställning av samhället för att hantera flera av de globala och komplexa utmaningarna. Utskottet konstaterar att Sverige har ett gynnsamt läge som ledare av detta arbete, både på nationell och på global nivå. Utskottet konstaterar vidare att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att många av delmålen nås. För flera av delmålen saknas det data för att ens kunna göra en målbedömning.

I sitt yttrande uppmärksammar utskottet även genomförandet av flera av målen inom utskottets beredningsområde.

Det är enligt utskottet nödvändigt med uppföljning och utvärdering för att kunna säkra måluppfyllelsen. Det är därför angeläget att utveckla och tillgängliggöra statistik för uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Utskottet noterar att detta behov även lyfts fram i skrivelsen.

Utskottet framhåller även att kärnan i det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 är en samstämmig politik, både nationellt och internationellt. Det är enligt utskottets mening positivt att regeringen i skrivelsen aviserar att arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå, ska intensifieras och att den fortsatta utvecklingen av en samstämmig politik för hållbar utveckling är en central del i detta arbete.

Utskottet vill även framhålla att arbetet för en hållbar utveckling kommer att behöva bedrivas kraftfullt på alla områden även efter 2030. Världen står inför globala utmaningar som kräver gemensamma lösningar och en bred samverkan på både nationell och global nivå.

Miljö- och jordbruksutskottet anser därmed att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4769 (M) yrkande 1 och 2021/22:4768 (V) yrkande 8.

Näringsutskottet

Näringsutskottet välkomnar i sitt yttrande 2022/23:NU1y regeringens skrivelse om arbetet med att genomföra Agenda 2030. Utskottet noterar regeringens redovisning av pågående initiativ som ska bidra till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de utmaningar som Sverige har när det gäller genomförandet. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

När det gäller motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6 om tillbörlig aktsamhet (due diligence) konstaterar näringsutskottet att det har behandlat liknande förslag, senast våren 2022. Utskottet avstyrkte yrkandena bl.a. med hänvisning till aviserade och pågående insatser. Näringsutskottet påminner i sitt yttrande om att det pågår ett arbete med kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Utskottet menar att Sverige inte bör inleda ett arbete med att ta fram nationell lagstiftning på området innan processen med den EU-gemensamma lagstiftningen är färdigt. Utskottet ser således inga skäl för riksdagen att i detta läge rikta några tillkännagivanden till regeringen i enlighet med det som förordas i motionen.

Därmed anser näringsutskottet att finansutskottet bör avstyrka motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6.

Tidigare riksdagsbehandling

Förutsättningar för att genomföra Agenda 2030

Finansutskottet har tidigare behandlat flera motionsyrkanden som berör förutsättningarna för att genomföra Agenda 2030, bl.a. i betänkande 2020/21:FiU28. Motionärerna ansåg bl.a. att Sveriges arbete med agendan kunde stärkas genom ett förtydligande av länsstyrelsernas, kommunernas och regionernas roll i arbetet. De ansåg att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett förslag till handlingsplan för genomförandet av agendan, liksom en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt. Motionärerna efterfrågade därtill en feministisk analys av genomförandet av agendan. Motionärerna ansåg även att det internationella ramverket behövde stärkas för att bl.a. bekämpa kapital- och skatteflykt. Finansutskottet ansåg bl.a. liksom regeringen att det föreslagna riksdagsbundna målet för Agenda 2030 tydliggör och förankrar det svenska genomförandet av agendan och målen för hållbar utveckling. Det föreslagna målet främjar och synliggör även vikten av samordning och samstämmighet mellan samtliga politikområden, såväl globalt som nationellt. Utrikesutskottet och miljö- och jordbruksutskottet avstyrkte motionerna i de delar som berörde utskottens respektive beredningsområden. Finansutskottet fann inte heller anledning att i sammanhanget rikta tillkännagivanden till regeringen i dessa delar och avstyrkte motionerna. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Vidare anförs i fråga om genomförandet av Agenda 2030 i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2) att de statliga myndigheterna har en viktig roll för att nå målen i agendan och, tillsammans med kommuner och regioner, står för den offentliga förvaltningens konkreta genomförande av agendan. Ett flertal myndigheter, inklusive länsstyrelserna arbetar aktivt med Agenda 2030 både nationellt och internationellt. Enligt regeringen behöver de samtidigt, i enlighet med Statskontorets rapport från 2020 (2020:15), ges en tydligare inriktning för arbetet med att bidra till genomförandet av Agenda 2030. För att skapa långsiktighet och uthållighet i myndigheternas arbete, och för att tydliggöra deras ansvar för att upprätthålla arbetet för hållbar utveckling även efter 2030, kan det finnas behov av att tydliggöra detta. I propositionen anförs att arbetet med att förtydliga regeringens styrning har inletts inom Regeringskansliet. Enligt Regeringskansliet valde man under hösten 2021 bl.a. att förtydliga detta genom ett gemensamt återrapporteringskrav i fråga om genomförandet av Agenda 2030 i regleringsbrev.

I propositionen framhålls även bl.a. att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras och följas upp vid genomförandet av agendan. Vidare anförs att den nationella samordnaren för Agenda 2030 har fokuserat sitt arbete på att stödja insatser för omställningsarbetet till ett hållbart samhälle, på tidigare insatser

för barn och unga samt på att fördjupa diskussionen om den ekonomiska dimensionen av hållbar utveckling. Regeringen bedömde i propositionen att den nationella samordnarens arbete stärker och främjar genomförandet av Agenda 2030 och bidrar till ett hållbart samhälle. Finansutskottet noterade bl.a. att det var första gången som målet för Agenda 2030 återfanns i resultatredovisningen. Utskottet påminde om vikten av välmotiverade indikatorer och deras hållbarhet över tid och såg fram emot kommande resultatredovisningar.

Tillbörlig aktsamhet för företag

Frågan om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence behandlades av finansutskottet i betänkande 2020/21:FiU28. I sitt yttrande till finansutskottet ansåg utrikesutskottet att yrkandet borde avstyrkas. I sitt yttrande betonade utrikesutskottet bl.a. att främjande av demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet är både medel och mål för en hållbar utveckling. Utrikesutskottet underströk att det är av största vikt att Sverige driver dessa frågor internationellt. Finansutskottet såg inte heller någon anledning att i sammanhanget rikta något tillkännagivande till regeringen. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Frågan om att regeringen bör utreda möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands har tidigare behandlats av näringsutskottet, exempelvis i betänkande 2021/22:NU19. Näringsutskottet konstaterade bl.a. att utskottet i närtid skulle subsidiaritetspröva ett förslag från kommissionen i frågan¹. Utskottet konstaterade vidare att oaktat inställningen till förslaget pågår ett arbete i linje med det som efterfrågades i motionerna. Utskottet såg inte heller någon anledning för Sverige att i ett läge där kommissionen presenterat ett förslag till gemensam lagstiftning inleda en process med att ta fram nationell lagstiftning på området. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag.

Kärnstöd till multilaterala organisationer

Frågan om kärnstöd, dvs. stöd som utan öronmärkning går till en multilateral verksamhets organisation, har återkommande behandlats av utrikesutskottet, exempelvis i juni 2022 i betänkande 2021/22:UU8 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer. Utrikesutskottet konstaterade i sitt ställningstagande bl.a. att kärnstödet ökar sannolikheten för ett långsiktigt stabilt multilateralt system där Sveriges politiska prioriteringar får större genomslag. Utskottet hänvisade även till tidigare ställningstaganden om kärnstöd (bet. 2019/20:UU17). Riksdagen biföll utskottets förslag.

¹ Näringsutskottet subsidiaritetsprövade förslaget i maj 2022 och ansåg att det stred mot subsidiaritetsprincipen (utl. 2021/22:NU28). Riksdagen biföll utskottets förslag om att lämna ett motiverat yttrande till EU:s institutioner (rskr. 2021/22:312).

Pågående arbete

Den 8 november 2022 överlämnade regeringen budgetpropositionen för 2023 till riksdagen (prop. 2022/23:1). Inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning redogör regeringen bland annat för sin politik för genomförandet av Agenda 2030. Finansutskottets betänkande över utgiftsområde 2 (bet. 2022/23:FiU2) väntas debatteras och beslutas av riksdagen den 21 december 2022. Inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd redogör regeringen bland annat för inriktningen för andelen bistånd som kanaliseras via kärnstöd till multilaterala organisationer. Utrikesutskottets betänkande över utgiftsområde 7 (bet. 2022/23:UU2) väntas debatteras och beslutas av riksdagen den 20 december 2022.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottet vill inledningsvis välkomna skrivelsen om Sveriges genomförande av Agenda 2030. Skrivelsen lämnas i enlighet med ett tillkännagivande om att regeringen ska lämna en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Skrivelsen som nu lämnas är den första i ordningen. Utskottet konstaterar att den tidigare regeringen i skrivelsen lämnar en nulägesanalys, en analys av samstämmighet och en samlad redovisning av regeringens arbete med Agenda 2030.

Utskottet konstaterar att det är åtta år kvar till dess att Agenda 2030 ska vara genomförd. Många framsteg har gjorts både inom Sverige och globalt, men Rysslands invasion av Ukraina tillsammans med covid-19-pandemin och förlängda och eskalerande väpnade konflikter har försvårat genomförandet av Agenda 2030. Världen befinner sig på flera sätt i dag i ett betydligt svårare utgångsläge när det gäller att nå målen än när de antogs av FN:s generalförsamling 2015. Sverige har dock ett gott utgångsläge och bättre förutsättningar att nå de globala målen än många andra länder.

Utskottet konstaterar att den tidigare regeringen gjorde bedömningen att 35 av de 169 delmålen har uppnåtts helt eller uppnåtts på det nationella planet. För 60 av delmålen gjordes bedömningen att ytterligare åtgärder behövs. För 21 av delmålen saknades data för att göra en bedömning. Utskottet anser mot denna bakgrund att det finns en betydande väg kvar för Sverige innan målen är uppnådda. Enligt utskottet finns det ett behov av att fortsätta utveckla och tillgängliggöra statistik över uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Samtidigt bör regeringen också sträva efter att göra en bedömning av måluppfyllelsen av samtliga mål, även där data och statistik är bristfälliga.

Liksom finansutskottet tidigare anfört främjar och synliggör det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 vikten av samordning och samstämmighet mellan samtliga politikområden, såväl globalt som nationellt. Att stärka samstämmigheten kräver samspel dels mellan olika utgiftsområden, dels mellan åtgärder och initiativ på lokal, regional, nationell och internationell

nivå. Det är också viktigt att mål- och intressekonflikter synliggörs och hanteras. I skrivelsen lämnas exempel på arbetet med samstämmighet inom olika områden, och utskottet delar den bedömning som lämnas i skrivelsen att arbetet visar på vikten av samordning och samstämmighet inom olika politikområden. Utskottet konstaterar att det finns ett behov av ett mer samstämt genomförande av Agenda 2030, vilket även lyfts fram både i skrivelsen och av utrikesutskottet och miljö- och jordbruksutskottet. Utskottet noterar även att utrikesutskottet på ett mer övergripande plan anser att det har funnits svagheter i den tidigare regeringens styrning och parlamentariska förankring av arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Utskottet noterar att den tidigare regeringen i skrivelsen anför att Sverige, som en av de största givarna till FN-systemet, inte minst i obundet kärnstöd, bidrar till grunden i Agenda 2030-arbetet och till FN-organisationernas verksamhet för att uppnå de globala målen. Utifrån statsministerns regeringsförklaring den 18 oktober 2022 kan det bl.a. konstateras att svensk biståndspolitik även fortsättningsvis ska vara generös, att biståndsramen sätts för tre år men frikopplas från BNI och att kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället. Utskottet förutsätter, liksom utrikesutskottet, att den nya regeringen återkommer till denna och andra centrala frågor i Sveriges internationella utvecklingssamarbete och humanitära bistånd.

Utskottet konstaterar att det framgår av skrivelsen att flertalet myndigheter, inklusive länsstyrelserna arbetar aktivt med Agenda 2030, både nationellt och internationellt. Utskottet noterar också att Regeringskansliet arbetat med att förtydliga myndigheternas roll i förhållande till Agenda 2030.

Utrikesutskottet, miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet avstyrker motionerna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Finansutskottet finner inte heller anledning att i det här sammanhanget rikta några tillkännagivanden till regeringen.

Med detta anser finansutskottet att skrivelsen bör läggas till handlingarna och motionsyrkandena avstyrkas.

Reservation

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)

av Ali Esbati (V) och Janine Alm Ericson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 1–8,
avslår motion

2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1–4 och
lägger skrivelse 2021/22:247 till handlingarna.

Ställningstagande

Sverige har i många avseenden kommit en bra bit i omställningen till ett hållbart samhälle i enlighet med Agenda 2030. Samtidigt går utvecklingen åt fel håll på en rad väsentliga områden. Takten i omställningsarbetet behöver öka och ambitionsnivån höjas.

Länsstyrelserna har en viktig roll i det lokala och regionala genomförandet av Agenda 2030, tillsammans med kommuner, regioner och andra aktörer i samhället. Länsstyrelsernas roll bör dock förtydligas. De kan användas bättre både för att främja regeringens inriktning för Agenda 2030 och för att skapa mer likvärdiga möjligheter för kommuner och regioner. Även kommuner och regioner spelar en viktig roll för stora delar av de sakområden som Agenda 2030:s mål är knutna till. Det behövs dock mer likvärdiga möjligheter för olika kommuner och regioner att arbeta med Agenda 2030. Regeringen bör återkomma med förslag på hur samarbetet med kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas.

Trots att Agenda 2030 har jämställdhet som ett eget mål och som ett perspektiv som ska genomsyra agendan saknas en feministisk analys av Sveriges genomförande av agendan. En sådan analys bör regeringen återkomma med till riksdagen.

För att Sverige ska nå målen i Agenda 2030 behöver alla delar av samhället delta i arbetet. Det är därför positivt att regeringen i sitt uppföljningsarbete inkluderar näringslivet. Samtidigt kan mer göras och det är viktigt att en aktiv biståndspolitik kombineras med exempelvis skuldavskrivningar och åtgärder mot skatte- och kapitalflykt. Det är också av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling och det behövs krafttag för att säkerställa att så sker. Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence

för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna. För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar bör regeringen utreda möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Det behövs fortfarande politisk styrning framåt i form av en handlingsplan för hur Sverige ska genomföra Agenda 2030. Den bör hållas på en strategisk nivå och innehålla de mest prioriterade åtgärderna. Det behövs också en samstämmig politik för hållbar utveckling där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att man ska kunna förhindra dem.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030.

Följdmotionerna

2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur länsstyrelsernas roll i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur samarbetet med kommuner och regioner i arbetet med Agenda 2030 kan förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag avseende skuldhantering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra human rights due diligence och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på politisk styrning framåt i form av en handlingsplan för genomförandet av Agenda 2030 med de mest prioriterade åtgärderna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ

påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs i syfte att kunna förhindras och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i nästa resultatskrivelse bör bedöma måluppfyllelsen i samtliga av Agenda 2030:s 169 delmål, även i de fall där data och statistik är bristfälliga, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i nästa resultatskrivelse tydligare behöver redovisa det inrikespolitiska arbetet med att uppnå mål 16.1 i förhållande till rätts- och kriminalpolitiken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, liksom regeringens samordnare, i genomförandet av Agenda 2030 ska respektera en etablerad och vederhäftig definition av ekonomisk tillväxt, liksom av ekonomisk hållbarhet, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 minska Sveriges kärnstöd till FN-systemet och i stället bl.a. prioritera delar av resurserna till bidrag till humanitära katastrofer och kriser och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Utrikesutskottets yttrande 2022/23:UU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har beslutat att ge utrikesutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar dessa berör utrikesutskottets beredningsområde.

Utrikesutskottet väljer i sitt yttrande att lämna synpunkter på Sveriges arbete för att uppnå Agenda 2030 globalt, på det arbete som bedrivs för samstämmig politik för hållbar utveckling och på regeringens uppföljning och redovisning av Sveriges genomförande av Agenda 2030, allt i de delar som berör utskottets beredningsområde. Yttrandet är således begränsat till dessa delar av skrivelsen och till yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) samt yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V).

Utrikesutskottet föreslår att finansutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V). Utskottet finner att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) delvis har besvarats med det som utskottet har anfört i yttrandet och att det inte finns anledning till något tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionen.

I yttrandet finns två avvikande meningar (S, V, MP) och ett särskilt yttrande (C).

Utskottets överväganden

Bakgrund

I proposition 2019/20:188 lade den dåvarande regeringen fram förslag till riksdagen i fråga om inriktningen för Sveriges arbete med Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Utrikesutskottet behandlade i yttrande 2020/21:UU2y vissa delar av propositionen och motsvarande delar i de motionsyrkanden som hade väckts med anledning av skrivelsen. Dessa delar gällde det övergripande mål som regeringen föreslog för Sveriges genomförande av Agenda 2030, hur detta mål förhåller sig till målet för politiken för global utveckling (PGU) och hur regeringen bedömde att målet för Agenda 2030-arbetet skulle följas upp och redovisas för riksdagen. Ytterligare delar gällde Sveriges internationella arbete för att uppnå Agenda 2030 globalt samt hur detta arbete förhåller sig till det nationella genomförandet.

Finansutskottet delade utrikesutskottets bedömning av de förslag som behandlades. Finansutskottet tillstyrkte propositionen och godkände regeringens förslag om mål för Sveriges genomförande av Agenda 2030 samtidigt som det föreslog att riksdagen skulle tillkänna för regeringen att en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030 skulle lämnas i en skrivelse till riksdagen vartannat år. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

Den 6 oktober 2022 fick utskottet tillsammans med finansutskottet information av finansminister Mikael Damberg, riksbankschef Stefan Ingves och biståndsminister Matilda Ernkrans inför Internationella valutafondens (IMF) och Världsbankens årsmöten senare i oktober. Biståndsministern informerade i aktuella frågor för Världsbankens utvecklingskommitté där kommande diskussioner främst förväntades handla om livsmedels- och energikrisen, finansieringen av de globala klimat- och utvecklingsmålen och stödet till Ukraina.

Skrivelsen

I skrivelse 2021/22:247 redogör den dåvarande regeringen för sitt samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen redovisar en bedömning av måluppfyllelsen för agendans delmål och ger en fördjupad redogörelse för ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen för hållbar utveckling. Regeringens bedömning av måluppfyllelsen av agendans delmål svarar i första hand på frågan om Sverige har uppnått delmålet på det nationella planet. I de fördjupade redogörelserna återfinns exempel både på nationellt genomförande och på Sveriges internationella arbete med det globala genomförandet.

Exempelvis redogörs fördjupat för hur Sveriges internationella utvecklings-samarbete har bidragit till genomförandet av det första av de 17 globala målen för hållbar utveckling, vilket är målet om att avskaffa fattigdom i alla dess former.

Skrivelsen innehåller vidare en överblick över det arbete regeringen bedriver med bäring på samstämmighet mellan politikområden. Exempel på regeringens arbete med samstämmig politik för hållbar utveckling ges inom fem områden: tryggad livsmedelsförsörjning, inhemsk resursmobilisering genom skatt, hållbar konsumtion och produktion, hållbart företagande samt säkerhet och utveckling. I skrivelsen redogör regeringen även för de konsultationer den hållit med civilsamhället som en del av arbetet med att ta fram skrivelsen.

I ett särskilt avsnitt redogör regeringen för Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030. Sverige beskrivs bl.a. bidra genom det internationella biståndet som tar sin utgångspunkt i rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Enligt regeringen ligger dessa utgångspunkter väl i linje med agendans grundläggande princip om att inte lämna någon utanför.

Regeringen beskriver att den under senare år har lanserat och varit drivande i flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidrar till det globala genomförandet av Agenda 2030. Bland dessa nämns regeringens arbete med FN-mötet Stockholm + 50, den feministiska utrikespolitiken, demokratisatsningen, det globala partnerskapet Global Deal, kärnstöd till FN-organisationer, de internationella finansiella institutionernas bidrag till Agenda 2030 och Parisavtalet samt global nedrustning och icke-spridning av kärnvapen.

Regeringen redogör även för det utvecklingssamarbete och humanitära stöd som växlats upp för att svara på konsekvenserna av globala kriser som Rysslands invasion av Ukraina, covid-19-pandemin, klimatförändringarna, ökad fattigdom och akut hunger.

Regeringen betonar att arbetet med att genomföra redan beslutade riksdags-bundna mål är avgörande för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Regeringen konstaterar att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Samtidigt uttrycker regeringen att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande. I skrivelsen framför regeringen att den därför avser att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå. Vidare konstaterar regeringen att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet behöver utvecklas vidare.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 4 föreslår motionärerna att Sverige minskar sitt kärnstöd till FN-systemet i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och i stället bl.a. prioriterar delar av resurserna till bidrag till humanitära katastrofer och kriser. Motionärerna noterar det resonemang som den dåvarande regeringen för i skrivelsen om att Sverige som en av de största givarna av icke öronmärkt stöd till FN-systemet, s.k. kärnstöd, bidrar till Agenda 2030-arbetet. Motionärerna ifrågasätter att just kärnstöd per definition bidrar till FN-organisationernas arbete med Agenda 2030 eftersom stödet saknar tydlig målstyrning från regeringens sida.

I kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3 anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030 för att säkerställa en strukturell förändring i Sverige. Motionärerna efterlyser en feministisk analys i genomförandet av de globala målen både i Sverige och globalt. I yrkande 4 uppmanas regeringen att återkomma till riksdagen med förslag i fråga om skuldhantering och behovet av att motverka skatte- och kapitalflykt. Enligt motionärerna behöver näringslivets viktiga roll i att betala skatt i utvecklingsländer tydliggöras. I yrkande 5 föreslås att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence. Motionärerna konstaterar att det inom EU för närvarande pågår ett lagstiftningsarbete med human rights due diligence. De befarar dock att detta kommer att bli relativt tandlöst och att det inte kommer att omfatta hela näringslivet. I yrkande 6 föreslås att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Utskottets ställningstagande

Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030

Utskottet konstaterar inledningsvis att många framsteg hittills har gjorts både inom Sverige och på den globala nivån. Samtidigt har händelseutvecklingen de senaste åren med bl.a. den globala covid-19-pandemin, krig och konflikter lett till bakslag i genomförandet. Liksom utskottet tidigare uppmärksammat (prop. 2020/21:1 utg.omr. 7, bet. 2020/21:UU2, rskr. 2020/21:125) har covid-19-pandemin lett till en omfattande fattigdomsökning och medfört långsiktiga effekter inom hälsa, ekonomi, demokrati och mänskliga rättigheter samt jämställdhet. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina som inleddes den 24 februari i år är därtill, som regeringen konstaterar i skrivelsen, förödande för genomförandet av Agenda 2030.

Utskottet noterar att den dåvarande regeringen växlat upp Sveriges internationella utvecklingssamarbete och humanitära stöd för att svara på konsekvenserna av covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina liksom i relation till klimatförändringarna, ökad fattigdom och akut hunger.

Vidare noterar utskottet att regeringen har svarat med flera politiska initiativ, processer och partnerskap som på olika sätt bidragit till det globala genomförandet av Agenda 2030. Utskottet konstaterar att regeringen i skrivelsen bedömer att bl.a. den feministiska utrikespolitiken, dess demokratisatsning och kärnstöd till FN-organisationer har bidragit till genomförandet av Agenda 2030.

I ett motionsyrkande anförs att regeringen bör återkomma till riksdagen med en feministisk analys av genomförandet av Agenda 2030. Motionärerna efterlyser en feministisk analys i genomförandet av de globala målen både i Sverige och globalt. Utskottet noterar att sedan regeringen 2014 antog en feministisk utrikespolitik har sex länder – Kanada, Frankrike, Luxemburg, Spanien, Mexiko och Tyskland – följt efter. Under de senaste tre åren har kvinnors ekonomiska och sociala villkor, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt kvinnor, fred och säkerhet särskilt prioriterats i genomförandet. Under 2019 antog regeringen en feministisk handelspolitik.

Utskottet upprepar i det här sammanhanget sin uppfattning att jämställdhet är grundläggande för genomförandet av Agenda 2030 i alla dess delar. Som utskottet tidigare har betonat ska Sveriges utrikes- och biståndspolitik i alla sina dimensioner genomsyras av en tydlig ambition att verka för jämställdhet samt kvinnors, mäns, flickors och pojkars rättigheter (skr. 2017/18:146, bet. 2017/18:UU21, rskr. 2017/18:414). Utskottet har i samband med detta välkomnat att regeringens ambitioner när det gäller jämställdhet stäcker sig utöver de som slås fast i Agenda 2030. Inte minst ser utskottet att tillgången till SRHR är en grundläggande mänsklig rättighet och en av hörnstenarna för att främja jämställdhet och kvinnors deltagande, vilket är en förutsättning för hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.

Utskottet noterar vidare att regeringen 2019 lanserade en demokratisatsning för att främja, förankra och försvara mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Satsningen syftar till att motverka demokratisk tillbakagång och det krympande demokratiska utrymmet, inte minst för det civila samhället. Demokratisatsningen har de senaste åren genomsyrat den samlade utrikespolitiken och bidragit till genomförandet av Agenda 2030, inte minst arbetet med att inte lämna någon utanför.

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2021 utgiftsområde 7 ställde utskottet sig bakom regeringens avsikt att ytterligare stärka demokratifokus och öka demokratibiståndet. Liksom tidigare år anser utskottet att Sverige ska fortsätta att bedriva en aktiv utvecklingspolitik som värnar och främjar demokrati och mänskliga rättigheter, stärker demokratiprocessen och främjar respekten för de mänskliga rättigheterna, en hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning (prop. 2020/21:1 utg.omr. 7, bet. 2020/21:UU2, rskr. 2020/21:125). Främjandet av demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet är både medel och mål för en hållbar utveckling. Som utskottet tidigare konstaterat är det av största vikt att Sverige driver dessa frågor internationellt eftersom Agenda 2030 saknar tydlighet i dessa delar till följd av att ett antal auktoritära och icke-demokratiska länder motsatt sig detta.

I ett motionsyrkande lägger motionärerna fram förslag om att minska Sveriges kärnstöd till FN-systemet i arbetet med genomförandet av Agenda 2030 och i stället bl.a. prioritera delar av resurserna till bidrag till humanitära katastrofer och kriser. Utskottet noterar det som den dåvarande regeringen framför i skrivelsen om att Sverige som en av de största givarna till FN-systemet, inte minst av obundet kärnstöd, har bidragit till grunden i Agenda 2030-arbetet och till FN-organisationernas verksamhet för att uppnå de globala målen.

Utskottet kan förutsätta att den nyttillträdde regeringen återkommer till dessa och andra centrala frågor i utformningen av Sveriges internationella utvecklingssamarbete och humanitära bistånd. Utskottet får därmed också anledning att återkomma till dessa frågor.

Utifrån statsministerns regeringsförklaring i riksdagen den 18 oktober 2022 kan utskottet dock konstatera att svensk biståndspolitik ska vara fortsatt generös (prot. 2022/23:10). Biståndsramen sätts för tre år men frikopplas från BNI. Kärnstödet riktas om från multilaterala organisationer till civilsamhället. Utöver ökat stöd till Ukraina görs tematiska prioriteringar med fokus på humanitärt stöd, fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de allra mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförsvare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter.

I ett annat motionsyrkande önskar motionärerna att regeringen återkommer med förslag om skuldhantering och för att motverka skatte- och kapitalflykt.

När det gäller skuldavskrivning har utskottet tidigare (prop. 2019/20:1 utg.omr. 7, bet. 2019/20:UU2, rskr. 2019/20:104) anfört att utgångspunkten för skuldavskrivningar ska vara skuldållbarhet och en god reformpolitik. Samtidigt ska skuldavskrivningar riktas mot de fattigaste och mest skuldtungda länderna. För att en skuldavskrivning ska innebära ett effektivt utnyttjande av medel för fattigdomsbekämpning påminner utskottet om att det är viktigt att den baseras dels på en analys av skuldens hållbarhet, dels på att det aktuella landet för en politik som främjar tillväxt och fattigdomsbekämpning.

Frågor om skuldavskrivningar belystes också av företrädare för den dåvarande övergångsregeringen och Riksbanken vid föredragningen den 6 oktober. Utskottet noterar att Agenda 2030 i delmål 17.4 inrymmer ambitionen att utvecklingsländerna ska få hjälp att uppnå en långsiktigt hållbar skuldsättning genom en samordnad politik som syftar till att, när så är lämpligt, främja skuldfinansiering, skuldlättning och skuldstrukturering samt åtgärda kraftigt skuldtungda fattiga länders utlandsskuld för att minska skuldbördan. Utskottet konstaterar att regeringen i sin skrivelse uppger att data saknas i relation till detta delmål.

I fråga om motverkandet av kapital- och skatteflykt har utskottet tidigare konstaterat att det är en viktig del av arbetet med hållbart företagande och för genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, yttr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154). Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen ser ett behov av ett

samstämmt arbete mellan bl.a. finans-, närings- och utrikespolitik samt rättslig politik för att motverka kapital- och skatteflykt. Utskottet noterar vidare att motverkandet av kapital- och skatteflykt samt transparens och antikorruption har varit fortsatt viktiga frågor för regeringen och att regeringen har bidragit till flera multilaterala initiativ för att adressera denna särskilda problematik. Liksom tidigare förutsätter utskottet att multinationella företag betalar den skatt som de enligt lag är skyldiga att göra och i övrigt följer Organisationen för ekonomiskt samarbete och utvecklings (OECD) riktlinjer på området.

I ett motionsyrkande önskar motionärerna att regeringen återkommer med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence. I ett annat föreslås att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Det är utskottets uppfattning att företag är centrala aktörer i genomförandet av Agenda 2030 och uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet noterar att regeringen 2015 antog en handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter samt under 2019 antog en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande. Plattformen tar sin utgångspunkt i ett handelsfrämjande som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart. Regeringen har i plattformen uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag följer internationella riktlinjer. I dessa riktlinjer ingår bl.a. för exporterande och importerande företag att visa tillbörlig aktsamhet (due diligence) genom att hantera risker relaterade till mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö, klimat, jämställdhet och korruption. Utskottet konstaterar vidare att Sverige bedriver ett aktivt arbete inom EU i frågor som rör tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Liksom motionärerna konstaterar utskottet att det inom EU för närvarande pågår ett lagstiftningsarbete när det gäller tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet.

Regeringen bedömer i skrivelsen att arbetet med att genomföra redan beslutade riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Utskottet är av samma uppfattning. Ett av de mål som utskottet ansvarar för gäller utgiftsområdet för det internationella biståndet. Utskottet vill på nytt understryka att verksamheten inom detta utgiftsområde är central för det internationella genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Det internationella biståndets utgångspunkt i rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling anser utskottet svarar väl mot agendans grundläggande princip om att inte lämna någon utanför.

Samstämmt politik för hållbar utveckling

Utskottet påminner om att riksdagen redan 2003 fattade beslut om en svensk politik för global utveckling baserad på regeringens förslag i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling (prop.

2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112). Beslutet lade grunden för en samstämmig politik för en rättvis och hållbar global utveckling.

Utskottet uppmärksammar den överblick som ges i skrivelsen över regeringens arbete med bäring på samstämmighet mellan politikområden. Utskottet konstaterar att redovisningen, liksom i de tidigare skrivelser regeringens lämnat om PGU, inte är heltäckande utan innehåller exempel som illustrerar arbetet inom olika områden. Utskottet ser att utrikespolitiken återfinns inom alla fem tematiska områden som lyfts fram i redogörelsen över samstämmighetspolitiken. Utskottet delar regeringens bedömning att arbetet inom dessa områden – tryggad livsmedelsförsörjning, inhemsk resursmobilisering genom skatt, hållbar konsumtion och produktion, hållbart företagande samt säkerhet och utveckling – aktualiserar vikten av samordning och samstämmighet mellan olika politikområden bland vilka utrikespolitiken är ett.

Utskottet ser att regeringens redovisning till viss del innehåller potentiella mål- och intressekonflikter. Det är alltjämt, vilket utskottet också uttryckte i samband med behandlingen av propositionen om Sveriges genomförande av Agenda 2030, av stor vikt att regeringen lyfter fram identifierade målkonflikter och även redogör för hur den avser att hantera dessa i redovisningen till riksdagen (prop. 2019/20:188, yttr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154). Utskottet vill på nytt understryka betydelsen av att identifiera, synliggöra och hantera eventuella motstridiga mål och intressen mellan olika politikområden och konstaterar att detta är centralt för uppfyllandet av de nya globala målen för hållbar utveckling. På samma sätt är det viktigt att identifiera områden där politiken kan stärka synergier och samstämmighet mellan politikområden.

Utskottet konstaterar i sin läsning av regeringens skrivelse att det finns ett fortsatt behov av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 och att arbetet med en samstämmig politik för hållbar utveckling behöver utvecklas vidare.

På ett mer övergripande plan anser utskottet att det har funnits svagheter i den tidigare regeringens styrning och parlamentariska förankring av arbetet med att genomföra Agenda 2030.

Uppföljning och redovisning

Som utskottet tidigare uttryckt är uppföljning av genomförandet en viktig del av Agenda 2030, inte minst eftersom det gör det möjligt att hålla stater ansvariga för att förverkliga de åtaganden som följer av agendan.

Utskottet konstaterar att regeringen i och med skrivelsen lämnat en samlad redovisning av genomförandet och måloppfyllelsen av arbetet med Agenda 2030. I linje med vad riksdagen tillkännagett för regeringen om att en samlad redovisning av genomförandet av Agenda 2030 ska lämnas i en skrivelse till riksdagen vartannat år, förutser utskottet att en motsvarande skrivelse kommer

att lämnas av regeringen under 2024 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

Vidare påminner utskottet om att det mål som föreslogs i regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030, och som godkändes av riksdagen, innebar att det skapades ett gemensamt mål för Agenda 2030 och för den samstämmighetspolitik som förts inom ramen för det riksdagsbundna målet för PGU. Övriga delar av PGU, bl.a. mål och inriktning för utvecklingssamarbetet, föreslogs fortsätta att gälla. Regeringen aviserade att den avsåg att integrera resultatredovisningen för PGU i uppföljningen och redovisningen av det nya riksdagsbundna målet. Vid behandlingen av den första samlade redovisning av genomförandet av Agenda 2030 som regeringen lämnat till riksdagen sedan tillkomsten av det nya riksdagsbundna målet för Agenda 2030, finner utskottet att redovisningen får anses innehålla en integrerad resultatredovisning gentemot målet för PGU. Utskottet vill fortsatt understryka, liksom det uttryckte vid behandlingen av propositionen, vikten av att regeringens redovisning möjliggör en adekvat uppföljning av Sveriges bidrag till det globala genomförandet av Agenda 2030 utifrån beslutade riksdagsbundna mål.

Det statistiska underlaget för att följa upp Sveriges genomförande av Agenda 2030 bidrar även till den globala uppföljningen inom FN där den statistiska rapporteringen kompletteras av en frivillig rapportering till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling. Utskottet noterar att regeringen har varit aktiv i den globala uppföljningen av Agenda 2030 genom att bl.a. ha deltagit i den frivilliga nationella rapporteringen till högnivåforumet utifrån en ambition att göra så en gång varje valperiod. Sverige lämnade en första rapportering 2017 och en andra 2021. Representanter för riksdagens utskott, bl.a. utrikesutskottet, har varit företrädare vid FN:s politiska högnivåforum. Utskottet välkomnar en sådan ordning som innebär att också riksdagen involveras i uppföljningen. Utskottet bedömer att Sveriges deltagande i den globala uppföljningen är betydelsefullt och anser liksom tidigare att rapporteringen till forumet är ett viktigt tillfälle att främja engagemang och delaktighet i genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, yttr. 2020/21:UU2y, rskr. 2020/21:154).

Avslutningsvis anser utskottet att det krävs en bred sektorsöverskridande samverkan från och mellan relevanta samhällsaktörer, på lokal, regional, nationell och internationell nivå för att möta de globala utmaningar som världen står inför. Som utskottet tidigare framfört bör Sverige vara ett föregångsland och en pådrivande kraft inom EU och för det internationella genomförandet av Agenda 2030.

Med hänvisning till vad som anförts ovan föreslår utskottet att finansutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V). Utskottet finner att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) delvis har besvarats med vad utskottet anfört och att det inte finns anledning till något tillkännagivande i enlighet med vad som förordas i motionen.

Stockholm den 25 oktober 2022

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Hans Wallmark (M), Markus Wiechel (SD), Olle Thorell (S), Magdalena Schröder (M), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Tomas Eneroth (S), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Johan Büser (S), Lotta Johnsson Fornarve (V), Jörgen Berglund (M) och Gustaf Göthberg (M).

Avvikande meningar

1. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (S)

Morgan Johansson (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S), Tomas Eneroth (S) och Johan Büser (S) anför:

Vi beklagar att regeringen Kristersson avser att överge det mål om att avsätta 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) till bistånd, det s.k. enprocentsmålet, som riksdagen fastställde redan 1968. Målet har spelat en central roll för det svenska biståndets omfattning, även när omvärlden och biståndspolitiken förändrats. Vi anser att Sverige bör prioritera att fortsätta avsätta 1 procent av Sveriges BNI till bistånd.

Det är vår fasta ståndpunkt att kärnstöd till multilaterala organisationer bidrar till ett långsiktigt stabilt multilateralt system där Sveriges politiska prioriteringar får större genomslag. Kärnstödet innebär också ökade möjligheter för organisationerna att behålla en beredskap och att snabbt kunna agera när nya kriser och behov uppstår. Sveriges kärnstöd till multilaterala organisationer under senare år har bl.a. varit avgörande för deras förmåga att snabbt ställa om verksamheten för att t.ex. möta pandemins utmaningar. Detta har i sin tur främjat arbetet med att nå de mest utsatta grupperna i linje med den centrala principen i Agenda 2030 att inte lämna någon utanför.

Samtidigt som vi med oro betraktar de senaste årens globala tillbakagångar i genomförandet av Agenda 2030 är vi övertygade om att agendan utgör färdplanen framåt, för att hantera komplexa samhällsutmaningar och vända negativa trender. Det gäller inte minst effekterna av covid-19-pandemin, invasionen av Ukraina, klimatkrisen, segregation, krig och konflikter. Vi kommer därför att fortsätta verka för en jämställd, rättvis och hållbar utveckling och för att säkerställa samstämmighet.

När det gäller styrningen av arbetet med Agenda 2030 anser vi inte att det funnits svagheter i dessa delar. Vi vill påminna om den proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 som regeringen Löfven lade fram i juni 2020 och riksdagen antog i december samma år. I propositionen presenterades inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 tillsammans med ett förslag om ett övergripande mål i syfte att just förankra och tydliggöra Sveriges åtagande.

Vi anser följaktligen att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) bör avstyrkas. Vi kan dela utskottets överväganden med anledning av yrkanden i Vänsterpartiets kommittémotion och anser att finansutskottet inte behöver bifalla motionsyrkandena.

2. Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)

Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V) anför:

Vi beklagar att regeringen Kristersson avser att överge det mål om att avsätta 1 procent av Sveriges bruttonationalinkomst (BNI) till bistånd, det s.k. enprocentsmålet, som riksdagen fastställde redan 1968. Målet har spelat en central roll för det svenska biståndets omfattning, även när omvärlden och biståndspolitiken förändrats. Vi anser att Sverige bör prioritera att fortsatt avsätta 1 procent av Sveriges BNI till bistånd.

Det är vår övertygelse att kärnstöd till multilaterala organisationer behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Det behövs även när det uppstår oväntade situationer där snabb omställning är nödvändig, vilket inte minst covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har visat. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt eftersom organens beslutsfattande församlingar styr över budgetar i stället för de länder som betalar mest. Finansieringen av FN:s verksamhet bör reformeras för att gynna kärnstödet. Sverige har som ett av få länder fortsatt att ge ett betydande kärnstöd till flera av de multilaterala biståndsgivarna och lyfts ofta fram som en positiv förebild för finansiering av FN-organen. Sverige bör verka för att fler länder ökar sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet.

I Agenda 2030 återfinns jämställdhet både som ett eget mål och som ett genomsyrande perspektiv. Ändå saknas en feministisk analys av Sveriges genomförande av agendan. En sådan analys bör regeringen återkomma till riksdagen med.

För att Sverige ska nå målen för Agenda 2030 behöver alla delar av samhället delta i arbetet. Det är därför både viktigt och positivt att regeringen i sitt uppföljningsarbete inkluderat näringslivet. Samtidigt anser vi att mer kan göras för att motverka skatte- och kapitalflykt och i fråga om länders skuldhantering.

Det är av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Därför krävs bindande fördrag som ger möjlighet till de som drabbas av brott mot mänskliga rättigheter att ställa företagen till svars. För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar anser vi även att regeringen bör utreda möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv i regelverken för företags agerande utomlands.

Vi anser därmed att yrkande 4 i kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) bör avstyrkas och att yrkandena 3–6 i kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) bör tillstyrkas.

Särskilt yttrande

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (C)

Kerstin Lundgren (C) anför:

Frågan om kärnstöd till multilaterala systemet är en fråga i skrivelsen. Centerpartiet har lyft upp behovet av starkare strategiskt agerande gällande kärnstödet. Men i denna del likväl som i fråga om den nytillkommande regeringens nya prioriteringar och förändringar av såväl kärnstöd som bistånd kommer vi att få ”anledning att återkomma”, precis som utskottet konstaterar. Det inkluderar självklart även vad som anförs om den nya regeringens angivna utgångspunkter redovisade i regeringsförklaringen.

BILAGA 3

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2022/23:MJU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2021/22:4769 (M) yrkande 1 och 2021/22:4768 (V) yrkande 8 i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (V).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Bakgrund

Förenta nationernas (FN:s) generalförsamling antog i september 2015 resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling (A/RES/70/1). Agendan är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet.

Agenda 2030 består av en politisk deklaration, medel för genomförande, ett ramverk för översyn och uppföljning samt 17 globala mål med 169 delmål för hållbar utveckling. Agendan ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling där ingen ska lämnas utanför. Jämställdhet och partnerskap ska integreras i alla målen. De globala målen ska vara uppnådda till 2030 i världens alla länder, med hänsyn till varje lands nationella förutsättningar.

I december 2020 antog riksdagen en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154). I propositionen presenterar regeringen inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Propositionen innehåller ett övergripande mål som förankrar och tydliggör Sveriges åtagande:

Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.

Skrivelsen

I skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 redogörs för det samlade arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Vidare görs en bedömning av måluppfyllelsen för agendans delmål. För ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen görs också en fördjupad redogörelse.

Skrivelsen ger också en överblick över det arbete som bedrivs med bäring på samstämmighet mellan politikområden. I skrivelsen konstateras att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Samtidigt redovisas att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande, och det anförs att arbetet därför kommer att intensifieras för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4769 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1 anfördes att regeringen i nästa resultatskrivelse bör bedöma måluppfyllelsen i samtliga av Agenda 2030:s 169 delmål, även i de fall där data och statistik är bristfälliga. Enligt motionärerna är det en betydande väg kvar för Sverige innan målen är uppnådda.

Enligt kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8 bör regeringen återkomma till riksdagen med en samstämmig politik för hållbar utveckling nationellt där målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att kunna förhindra dem. Motionärerna anser att samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att arbetet för att nå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 är mycket angeläget. Det är åtta år kvar till dess att Agenda 2030 ska vara genomförd. Framsteg har gjorts både på nationell nivå och på den globala nivån, men det behövs ökade insatser för att uppnå målen. Den globala covid-19-pandemin, krig, konflikter och klimatförändringar är utmaningar som försvårat genomförandet av agendan och som måste adresseras framöver. Det kommer enligt utskottets mening att krävas kraftfulla multilaterala åtgärder och en omställning av samhället för att hantera flera av de globala och komplexa utmaningarna. Som anförts i skrivelsen har Sverige ett gynnsamt läge att genomföra Agenda 2030 och goda förutsättningar att vara ledande i detta arbete, både på nationell nivå och på global nivå.

Utskottet konstaterar att för många av delmålen behöver ytterligare åtgärder vidtas för att de ska nås. För flera av delmålen saknas det data för att ens kunna göra en målbedömning. Utskottet noterar bl.a. följande:

- Möjligheten att nå mål 12 om hållbar konsumtion och produktion försvåras av att det fortfarande konsumeras långt mer än vad planeten klarar av.
- För att mål 13 om att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser ska kunna nås behöver bl.a. utsläppen av växthusgaser fortsätta att minska kraftigt både nationellt och globalt.
- När det gäller mål 14 om hav och marina resurser behöver ytterligare åtgärder vidtas för att nå ett hållbart nyttjande av bestånden av fisk och skaldjur. För flera av delmålen under detta mål saknas fortfarande data för uppföljning.
- Trots att det görs stora insatser för att hejda förlusten av biologisk mångfald genom att bl.a. skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem och hållbart bruka skogar återstår stora problem med att nå mål 15 om ekosystem och biologisk mångfald.

Utskottet ser med oro på att den biologiska mångfalden minskar i allt snabbare takt över hela världen och kan inte nog understryka vikten av att det vidtas åtgärder för att säkerställa fungerande ekosystem.

Vidare är det enligt utskottets mening nödvändigt med uppföljning och utvärdering för att kunna säkra måluppfyllelsen. Det är därför angeläget att utveckla och tillgängliggöra statistik för uppföljningen av Sveriges genomförande av Agenda 2030. Utskottet noterar att detta behov även lyfts fram i skrivelsen.

Utskottet vill framhålla att kärnan i det riksdagsbundna målet för Agenda 2030 är en samstämmig politik, både nationellt och internationellt. Det är viktigt att mål- och intressekonflikter synliggörs och hanteras för att en hållbar utveckling ska främjas på samtliga politikområden. Utskottet noterar att behovet av ett mer samstämmigt genomförande av Agenda 2030 också lyfts fram i skrivelsen. Det är enligt utskottets bedömning positivt att det i skrivelsen aviseras att arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå, ska intensifieras och att den fortsatta utvecklingen av en samstämmig politik för hållbar utveckling är en central del i detta arbete.

Slutligen vill utskottet framhålla att arbetet för en hållbar utveckling kommer att behöva bedrivas kraftfullt på alla områden även efter 2030. Världen står inför globala utmaningar som kräver gemensamma lösningar och en bred samverkan på både nationell nivå och global nivå.

Därmed anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4768 (V) yrkande 8 och 2021/22:4769 (M) yrkande 1 och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 25 oktober 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), John Widegren (M), Tomas Kronståhl (S), Elsa Widding (SD), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Helena Storckenfeldt (M), Marlène Lund Kopparklint (M) och Jakob Olofsgård (L).

Avvikande mening

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V)

Kajsa Fredholm (V) anför:

Sverige har i många avseenden kommit en bra bit i omställningen till ett hållbart samhälle i enlighet med Agenda 2030. Samtidigt ser vi också att utvecklingen går åt fel håll på en rad väsentliga områden, med exempelvis ökad ekonomisk ojämlikhet, tydliga klasskillnader inom hälsa samt de nationella klimat- och miljömålen som inte går att nå med nuvarande styrmedel och åtgärder. Takten i omställningsarbetet behöver öka och ambitionsnivån höjas.

Grunden för svensk utvecklingspolitik är Sveriges politik för global utveckling (PGU). Trots att det har gått nästan 20 år sedan en enig riksdag antog propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling och därigenom slog fast att svensk politik måste vara samstämmig, dvs. att alla politikområden måste bidra till att uppfylla utvecklingspolitikens mål om rättvis och hållbar global utveckling, är det dock uppenbart att svensk utvecklingspolitik fortfarande inte är samstämmig. De stora målkonflikterna och hindren för en kraftfull utvecklingspolitik kvarstår och samtliga regeringar har misslyckats med att presentera konkreta förslag på hur de ska hanteras.

Här kan bl.a. vapenexporten, skatteflykten och EU:s jordbrukspolitik nämnas. Under innevarande mandatperiod har även regeringarna tagit eller aviserat politiska beslut som går rakt emot målen i PGU. Oviljan att stå bakom offentlig land-för-land-rapportering på EU-nivå, avtalet med Turkiet för att stoppa människor på flykt, åtstramningarna av de svenska asyllagarna, exportsatsningar riktade till diktaturer, försäljningen av Vattenfalls kolgruvor och den otillräckliga lagstiftningen för att begränsa vapenexport till diktaturer är några av dem.

Agenda 2030 handlar dock inte enbart om global utvecklingspolitik, utan åtagandena i handlingsplanen gäller såväl nationellt som globalt. Även i svensk inrikespolitik finns i dag stora målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030. Det handlar bl.a. om skattesänkningar för välbeställda som riskerar att urholka välfärden och leda till ökad ojämlikhet, målet om ekonomisk tillväxt i relation till agendans mål om att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och konsekvenserna av dessa, målet om hållbara konsumtions- och produktionsmönster samt förändringen av arbetsrätten i relation till agendans mål om anständiga arbetsvillkor för alla, för att nämna några uppenbara inrikespolitiska målkonflikter. Om Sverige vill kunna föregå med gott exempel i det internationella arbetet med genomförande av Agenda 2030 och med trovärdighet kunna driva frågorna internationellt bör regeringen även visa på arbetet med målkonflikter på det nationella planet.

Samstämmighet för hållbar utveckling är en förutsättning för nationellt genomförande av Agenda 2030. Sverige behöver därför ett övergripande mål för hållbar utveckling med en samstämmig politik för hållbar utveckling i vilken mänskliga rättigheter och planetens gränser respekteras. En samstämmig politik för hållbar utveckling handlar om att politik inom flera områden samverkar. Det är därför avgörande att målkonflikter med negativ påverkan på genomförandet av Agenda 2030 synliggörs för att kunna förhindras. Regeringen bör således återkomma till riksdagen med en sådan politik.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser jag att finansutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2021/22:4768 av Ali Esbati (V) yrkande 8.

BILAGA 4

Näringsutskottets yttrande 2022/23:NU1y

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 6 oktober 2022 att ge samtliga utskott möjligheten att yttra sig över regeringens skrivelse 2021/22:247 Sveriges genomförande av Agenda 2030 och eventuella följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Näringsutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen i motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6.

Näringsutskottet förordar att finansutskottet avstyrker de ovan nämnda motionsyrkandena.

I yttrandet finns en avvikande mening (V, MP).

Utskottets överväganden

Sveriges genomförande av Agenda 2030

Skrivelsen

I skrivelsen redogörs för regeringens samlade arbete med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. En bedömning av måluppfyllelsen görs för agendans delmål. För ett antal utvalda områden inom vart och ett av de 17 målen görs också en fördjupad redogörelse. Skrivelsen ger också en överblick över det arbete regeringen bedriver med bäring på samstämmighet mellan politikområden.

I skrivelsen konstateras att Sverige har flera pågående initiativ som bidrar till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Det konstateras vidare att Sverige fortfarande har utmaningar kopplade till agendans genomförande. Regeringen anför att den därför kommer att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

Motionen

Ali Esbati m.fl. (V) förordar i kommittémotion 2021/22:4768 yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra s.k. human rights due diligence.

Vidare förordar motionärerna i yrkande 6 att regeringen utreder möjligheten att införa klimat- och miljöperspektiv enligt s.k. environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Bakgrund och pågående arbete

Regeringen fattade i december 2019 beslut om en uppdaterad plattform för internationellt hållbart företagande (UD2020/07048). Plattformen ska bidra till svenska företags möjligheter att hantera risker i samband med komplicerade investeringar och affärer, inte minst på komplexa marknader. Regeringen anför i plattformen att den uttryckt en tydlig förväntan på att svenska företag agerar hållbart och ansvarsfullt genom att arbeta för mänskliga rättigheter, jämställdhet, goda arbetsvillkor, miljö, klimat och korruptionsbekämpning. Som ägare anger regeringen att staten har säkerställt att hållbart företagande är integrerat i bolagsstyrningen för att främja en långsiktigt hållbar värdetillväxt. Bolagen med statligt ägande ska agera föredömligt och påverkar genom sin verksamhet som både beställare och aktör. Regeringen framhåller vidare i plattformen att den sociala dialogen mellan arbetsgivare och fackliga

organisationer är en viktig del när det gäller hållbart företagande. Genom det s.k. Global Deal, där Sverige är ordförande, söker man lösningar på de omställningar som följer i spåren av klimatförändringar och den fjärde industriella revolutionen. I plattformen presenteras en rad åtgärder och initiativ på området, inklusive genomförda och planerade åtgärder och initiativ i relation till de förslag för att förbättra efterlevnad som presenteras i Statskontorets rapport FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete (2018:8) i mars 2018.

Den 27 februari 2020 beslutade regeringen om en ny ägarpolicy för bolag med statligt ägande. Policyn ersätter den tidigare ägarpolicy från den 22 december 2016. Liksom tidigare ingår hållbart ägande i statens ägarstyrning. Det innebär att bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Ett föredömligt agerande inkluderar ett strategiskt och transparent arbete med samarbete i fokus. Internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling ska enligt policyn vara vägledande för detta arbete.

Kommissionen presenterade den 23 februari 2022 ett förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet, dvs. due diligence, för företag i fråga om hållbarhet (COM(2022) 71). Direktivet fastställer en skyldighet för vissa företag att visa tillbörlig aktsamhet i sin verksamhet och i sina värdekedjor för att motverka negativa effekter för mänskliga rättigheter och miljö. Bolagsledningen blir skyldig att se till att företaget uppfyller sina skyldigheter i fråga om tillbörlig aktsamhet. Förslaget innehåller även krav på planer för klimatanpassning i enlighet med Parisavtalet. I förslaget till direktiv fastställs dels regler om skyldigheter för företag när det gäller faktiska och potentiella negativa effekter på mänskliga rättigheter och negativ miljöpåverkan, i fråga om företagens egen verksamhet, deras dotterbolags verksamhet och verksamhet i värdekedjan som utförs av enheter med vilka företaget har en etablerad affärsförbindelse, dels ansvar för åsidosättande av de skyldigheter som nämns i det föregående. Direktivet ska vidare inte utgöra grund för att sänka den nivå av skydd för mänskliga rättigheter eller miljön eller klimatet som föreskrivs i medlemsstaternas lagstiftning vid tidpunkten för antagandet av detta direktiv. Direktivet ska inte heller påverka skyldigheter på området för mänskliga rättigheter, miljöskydd och klimatförändringar som följer av andra unionsrättsakter.

Motionsyrkanden liknande de nu aktuella om ett regelverk om tillbörlig aktsamhet (due diligence) behandlades senast av utskottet våren 2022 (bet. 2021/22:NU19). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. med hänvisning till aviserade och pågående insatser.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen antog i december 2020 regeringens proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154), där inriktningen för arbetet med att genomföra Agenda 2030

och de globala målen för hållbar utveckling presenterades. Riksdagen beslutade vidare att ställa sig bakom finansutskottets förslag att tillstyrka motionärers förslag (M, V, KD delvis) om att regeringen ska redovisa arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030 vartannat år i en skrivelse till riksdagen.

Utskottet välkomnar regeringens skrivelse om arbetet med att genomföra Agenda 2030 och de globala mål för hållbar utveckling som antogs av FN:s generalförsamling i september 2015. Utskottet noterar regeringens redovisning av pågående initiativ som ska bidra till både det nationella och det globala genomförandet av Agenda 2030 och de utmaningar som Sverige har när det gäller att genomföra agendan. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att intensifiera arbetet för att stärka samordningen och uppföljningen, både på nationell och på global nivå.

När det gäller de förslag om tillbörlig aktsamhet (due diligence) som presenteras i motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6 kan utskottet konstatera att utskottet behandlade liknande förslag senast våren 2022 (bet. 2021/22:NU19). Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. med hänvisning till aviserade och pågående insatser.

Utskottet vill här påminna om att det pågår ett arbete med kommissionens förslag till direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. Utskottet menar att Sverige inte bör inleda ett arbete med att ta fram nationell lagstiftning på området innan processen med den EU-gemensamma lagstiftningen är färdig. Utskottet ser således inga skäl för riksdagen att i detta läge rikta några tillkännagivanden till regeringen i enlighet med det som förordas i motionen.

Därmed anser utskottet att finansutskottet bör avstyrka de nyss nämnda motionsyrkandena.

Stockholm den 25 oktober 2022

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mats Green (M), Monica Haider (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Kjell Jansson (M), Birger Lahti (V), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD), Louise Eklund (L), Josef Fransson (SD), Aida Birinxhiku (S), Daniel Vencu Velasquez Castro (S) och Linus Lakso (MP).

Avvikande mening

Sveriges genomförande av Agenda 2030 (V, MP)

Birger Lahti (V) och Linus Lakso (MP) anför:

Vi anser att det är av yttersta vikt att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter bygger på statens skyldighet att skydda de mänskliga rättigheterna, företagens ansvar att respektera dem och individens möjligheter att få sin sak prövad vid kränkningar.

Statskontoret har i rapporten FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter – utmaningar i statens arbete (2018:8) analyserat Sveriges efterlevnad av FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter och lämnat ett antal förslag på åtgärder. Statskontoret föreslog t.ex. att regeringen skulle utreda möjligheten att ställa krav på s.k. human rights due diligence, dvs. det verktyg som företag kan använda för att förhindra att deras verksamhet har en negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna, och hur möjligheterna till gottgörelse av företagsrelaterade övergrepp kunde bli bättre. Därtill ansåg Statskontoret bl.a. att högre krav kunde ställas vid statliga investeringar och upphandlingar och att den statliga vägledningen till företagen kunde förtydligas.

Vi instämmer i den bild som Statskontoret ger i rapporten av hur svenska företag bättre kan följa FN:s vägledande principer och vikten av att de gör det. Inom EU pågår för närvarande ett lagstiftningsarbete med human rights due diligence. Vi befarar dock att detta kommer att bli relativt tandlöst och dessutom inte omfatta hela näringslivet. Vi vill se krafttag för att säkerställa att företag respekterar mänskliga rättigheter och bidrar till en hållbar utveckling. Vi tror också att de förslag som Statskontoret presenterar skulle bidra till en positiv utveckling på området. Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning för att företag ska genomföra human rights due diligence.

Med tanke på de transnationella företagens makt att bestämma inriktningen av den globala utvecklingen krävs det ett bindande fördrag som ger dem som drabbas av brott mot mänskliga rättigheter möjligheter att ställa företagen till svars. Vi anser därför att det är viktigt att Sverige inom FN verkar för att FN antar ett bindande fördrag om företags agerande och de mänskliga rättigheterna.

För att tydliggöra företagens miljö- och klimatansvar bör även ett klimat- och miljöperspektiv anläggas på de förslag regeringen arbetar fram. Det kan ske med utgångspunkt i environmental due diligence, ett verktyg som liknar human rights due diligence, men där miljö- och klimatperspektivet är vägledande. Vi förordar därför att regeringen utreder möjligheten att även införa klimat- och miljöperspektiv enligt environmental due diligence i regelverken för företags agerande utomlands.

Vi förordar därmed att finansutskottet tillstyrker motion 2021/22:4768 (V) yrkandena 5 och 6.